

Мірошніченко Т.В. Технологія підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання естетотерапевтичних засобів у навчально-виховному процесі // Інноваційний потенціал професійної підготовки майбутніх фахівців початкової і дошкільної освіти: зб. наук. праць. - Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. - Вип. 2. - С. 283-299. (0, 4 др. арк.)

**Мірошніченко Т.В.**

старший викладач кафедри початкової і дошкільної освіти

ПНПУ імені В.Г. Короленка

**ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ  
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ  
ДО ВИКОРИСТАННЯ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНИХ ЗАСОБІВ  
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ**

*У статті розкрито процес підготовки майбутніх педагогів до естетотерапевтичної діяльності в початковій школі з позиції технологічного підходу, охарактеризовано структурні компоненти технології формування готовності студентів до використання засобів естетотерапії у роботі з молодшими школярами, визначено педагогічні умови ефективної реалізації представленої технології у вищому навчальному закладі.*

Одним із пріоритетних завдань сучасної педагогічної науки у контексті вимог єдиного європейського освітнього простору є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних до реалізації завдань особистісно орієнтованого навчання і виховання підростаючого покоління, конструктивних дій у новій соціокультурній ситуації; готових до постійного професійного та особистісного зростання.

У державних нормативних документах (Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) (1993 р.), Національна доктрина розвитку освіти України (2002 р.), закон України «Про освіту» (1991 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепція національного виховання студентської молоді (2009 р.)) звертається увага на необхідність формування особистості вчителя,

зокрема й початкових класів, відповідно до потреб сучасної практики, динамічних змін, що відбуваються в країні й у світі. Нині початковій школі потрібен учитель-фасилітатор, який уміє бачити внутрішній світ дитини, захищати, оберігати індивідуальність кожного вихованця, підтримувати прагнення до пізнання, формувати почуття задоволення й насолоди від навчально-пізнавальної діяльності.

Одним із ефективних шляхів вирішення окреслених завдань є впровадження в навчально-виховний процес інноваційної гуманістично зорієнтованої технології *естетотерапії*, що передбачає створення психологічно-комфортного освітнього середовища шляхом актуалізації естетико-терапевтичного потенціалу традиційних засобів психолого-педагогічного впливу (казка, гра, музика, танок, спілкування та ін.). За рахунок позитивного емоційно-естетичного збагачення особистості та надання їй можливості творчого розвитку досягається терапевтична мета – відновлення природної гармонії дитини з навколишнім світом, створення оптимальних умов організації навчально-пізнавальної діяльності молодшого школяра. Відтак, виникає гостра необхідність підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі.

Проблема формування готовності майбутнього вчителя до застосування сучасних інноваційних технологій особистісно орієнтованого навчання і виховання розкрита у доробку Л. Бекірової, І. Гавриш, І. Дичківської та ін. Особливості підготовки майбутніх педагогів початкової школи відображені в працях В. Бондар, І. Бужини, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружи та ін.

Науковим підґрунтям у розробці теоретико-методологічних та методичних основ досліджуваної проблеми стали наукові праці з проектування психотерапевтичних технологій у зміст професійної діяльності педагогів та психологів, зокрема: арт-терапії (О. Вознесенська, О. Кондрицька, Ю. Купріна, Л. Мардер та ін.); музикотерапії (Г. Батищева, У. Дутчак, Н. Євстігнєєва, В. Петрушин, Г. Побережна, Н. Полякова, С. Шушарджан та ін.); бібліотерапії (Є. Балашова, І. Гичка, Ю. Дрешер, О. Каяшева та ін.); лялькотерапії

(Л. Калініна, В. Чурай, О. Шевцова та ін.); пісочної терапії (Т. Грабенко, М. Кисельова, Н. Сакович, О. Шиманська та ін.); казкотерапії (О. Бреусенко-Кузнєцов, І. Вачков, А. Гнезділов, І. Євтушенко, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, Л. Короткова, Н. Сертакова, Д. Соколов, О. Філь та ін.). Проблема підготовки майбутніх педагогів до використання засобів естетотерапії набула ґрунтовної розробки у дослідженнях О. Федій.

Проблемі підготовки майбутніх фахівців початкової ланки освіти до впровадження окремих елементів естетотерапевтичної технології у навчально-виховний процес присвятили наукові праці О. Деркач, Л. Лебедева, І. Малишевська, О. Сорока та ін.

Мета статті – визначити й охарактеризувати структурні компоненти технології підготовки майбутніх учителів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи, обґрунтувати психолого-педагогічні умови успішної реалізації представленої технології.

На технологізації навчально-виховного процесу наголошував ще чеський педагог-гуманіст Я. Коменський, за переконаннями якого навчання можна характеризувати як «майстерний розподіл часу, предметів і методу» [5]. Уперше у вітчизняній педагогічній думці поняття «технологія» щодо процесу виховання підростаючого покоління запропонував А. Макаренко, який розглядав технологію виховання як сукупність прийомів, методів і форм роботи, що можуть змінити особистість дитини. «Я міркував так: ми всі чудово знаємо, яку нам слід виховати людину... Отже труднощі існують не в питанні, що саме треба робити, а як робити. А це є питання педагогічної техніки...» [6, с. 46].

Ідею технологізації навчально-виховного процесу підтримував І. Зязюн, зауважуючи, що «під тиском технологічного досвіду інших сфер педагогічні технології здобувають нові можливості впливу на традиційний процес навчання і підвищують його ефективність» [3, с. 5].

Важливого значення впровадження педагогічних технологій у педагогічний простір надає Н. Ничкало, зазначаючи, що вони відкривають нові перспективи удосконалення й оптимізації навчально-виховного процесу:

«Навчання, побудоване на інноваційних технологіях, покликане відіграти важливу роль у розвитку культури учіння протягом усього життя, що створює нові можливості для задоволення потреб нових громадян» [9, с. 479].

Проведений аналіз наукових праць учених (В. Беспалько, В. Бондар, І. Дичківська, Л. Кнодель, Г. Селевко та ін.) показав, що поняття «педагогічна технологія» трактується вченими по-різному:

- як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, які дають можливість успішно реалізовувати поставлені освітні цілі (С. Гончаренко) [1, с. 350];
- як послідовний і безупинний рух взаємозалежних компонентів, етапів, станів педагогічного процесу та його учасників (Л. Кнодель) [4, с. 83];
- як змістова техніка реалізації системи всіх компонентів педагогічного процесу, спрямована на досягнення поставленої мети; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізовує науково обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, ніж традиційні методики (М. Чепіль) [13, с. 12].

На основі аналізу наведених трактувань поняття «педагогічна технологія» ми розуміємо технологію підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі як цілеспрямований, структурований, особистісно орієнтований процес формування естетотерапевтичних знань, умінь і навичок майбутнього педагога щодо створення умов психологічно комфортного творчого середовища школи I ступеня.

Аналіз теоретичних положень про технологізацію педагогічного простору дозволив нам виокремити сутнісні характеристики технології підготовки майбутніх учителів до використання засобів естетотерапії у початковій школі:

- концептуальність (опора на наукову концепцію, яка забезпечує соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);
- діагностичне визначення цілей (теоретико-прогностичне вивчення умов, способів, засобів упровадження естетотерапевтичних технологій,

прогнозування результатів навчально-виховної діяльності);

- економічність (структурування, впорядкування, систематизація навчальної інформації, яку необхідно сприйняти та засвоїти);
- проєктованість (наявність послідовних етапів, ступенів, що забезпечують досягнення поставлених навчально-виховних завдань);
- коригованість (формування професійних умінь і навичок, що дають можливість вносити процесуальні зміни в технологію зі збереженням основних цілей);
- візуалізація (передбачає комплексне застосування різноманітних технічних, інформаційно-комп'ютерних засобів навчання та контролю) [13, с. 12].

Основними структурними компонентами технології підготовки майбутніх педагогів початкової ланки освіти до естетотерапевтичної діяльності є: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-регулятивний та оцінно-результативний.

*Цільовий компонент* розробленої технології включає мету і завдання, розв'язання яких сприятиме підвищенню рівня підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання засобів естетотерапії у роботі з учнями. Даний компонент виступає як кінцевий результат процесу підготовки студентів і визначає суть змістового, операційно-діялісного, контрольньо-оцінного, результативного компонентів представленої технології.

Основна мета полягає у підготовці майбутніх учителів початкових класів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі.

У відповідності до мети поставлено такі завдання:

- стимулювати у студентів позитивну мотивацію та інтерес до використання засобів естетотерапії у професійній діяльності;
- формувати систему наукових знань з основ естетотерапії;
- розвивати уміння і навички використання естетотерапевтичних засобів впливу на особистість молодшого школяра;
- розвивати навички самооцінювання, саморегуляції, самопізнання.

Здійснюючи практичне втілення запропонованої технології в умовах

вищого педагогічного навчального закладу, вважаємо за доцільне на кожному з етапів підготовки керуватися сукупністю науково-педагогічних принципів, дотримання яких забезпечить досягнення поставленої мети і завдань підготовки студентів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи. До них належать: принцип гуманізації, цілісності, індивідуалізації і диференціації, оптимізації, демократизації, емоційності. Означені принципи взаємопов'язані та зумовлюють один одного.

*Принцип гуманізації* спрямовує естетотерапевтичний процес на формування особистості у всій багатогранній повноті її психологічного, соціального, духовного, інтелектуального, культурного розвитку. Окреслений принцип реалізується через цілеспрямовану орієнтацію освітнього простору вищого навчального закладу на особистість студента, створення спеціальних умов для самореалізації, самоствердження і самовизначення майбутніх учителів.

*Принцип цілісності* означає, що представлена технологія процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання засобів естетотерапії у професійній діяльності містить основні структурні компоненти, які знаходячись в єдності та взаємозв'язку, здійснюють повне її функціонування.

*Принцип індивідуалізації і диференціації* передбачає урахування індивідуальних особливостей, інтересів, нахилів студентів, забезпечення умов для повноцінного вияву і розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів.

*Принцип оптимізації* передбачає вибір змісту, оптимальних методів, форм і прийомів, які забезпечують досягнення найкращого результату за мінімально необхідних витрат часу і зусиль. Означений принцип передбачає підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів найбільш доцільними засобами, методами, прийомами для конкретної ситуації.

*Принцип демократизації* ґрунтується на взаємопов'язаній діяльності педагога і студента на засадах демократичних взаємин, глибокої поваги, співробітництва, визнання вихованців рівноправними учасниками

педагогічного процесу і творцями власного саморозвитку і самовдосконалення.

*Принцип емоційності* означає стимулювання емоційного стану майбутніх педагогів шляхом жвавого, образного викладу навчального матеріалу, наведення цікавих прикладів, використання різноманітної наочності, застосування ораторських прийомів тощо. Одне із завдань викладача – формувати емоційну сферу студента, що сприятиме активізації навчально-пізнавальної діяльності.

*Змістовий компонент* відображає сукупність основних знань і умінь, які необхідні для ефективного використання засобів естетотерапевтичного впливу на особистість школяра, а саме: система знань про теоретичні основи естетотерапії, її об'єкт, предмет і основні завдання; взаємозв'язок естетотерапії з іншими суміжними науками; основні засоби та види естетотерапії; історичні аспекти використання естетотерапевтичних засобів у роботі з дітьми у зарубіжній та вітчизняній педагогіці; особливості психофізіологічного розвитку та емоційно-чуттєвої сфери молодших школярів; психолого-педагогічний потенціал основних засобів естетотерапії; особливості використання естетотерапевтичних засобів у навчально-виховному процесі початкової школи; критерії відбору відповідних засобів естетотерапії на уроках та в позаурочний час; уміння застосовувати теоретичні знання щодо використання засобів естетотерапії у своїй педагогічній діяльності; виділяти та організовувати естетичний компонент у навчально-виховному процесі початкової школи; визначати психолого-педагогічний потенціал основних засобів естетотерапії; добирати відомі і створювати авторські технології використання естетотерапевтичних засобів у залежності від поставлених цілей.

*Операційно-діяльнісний компонент* є одним із головних складових компонентів, оскільки він відображує процесуальність підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання естетотерапевтичних засобів і передбачає вибір оптимальних методів, прийомів, засобів і форм навчання. Ефективність представленого компоненту залежить від активної взаємодії педагога й студента, встановлення між ними суб'єкт-суб'єктних взаємин, що ґрунтуються на щирих, довірливих стосунках між учасниками педагогічного

процесу.

*Контрольно-оцінний компонент* полягає у здійсненні контролю за якістю оволодіння навчальним матеріалом. Перевірка сформованості знань і умінь здійснюється за допомогою усного та письмового опитування, тестового контролю, лабораторних, практичних робіт тощо. Важливу роль відіграє самоконтроль, що полягає в «усвідомленому регулюванні студентом своєї діяльності задля забезпечення таких її результатів, які б відповідали поставленим завданням, вимогам, нормам, правилам, зразкам» [11, с. 297]. Здійснення контролю і самоконтролю забезпечує функціонування зворотного зв'язку в навчальному процесі – одержання педагогом і студентом інформації про ступінь засвоєння навчального матеріалу, типові помилки, недоліки, що викликає необхідність внесення в цей процес відповідних корективів.

*Результативний* компонент передбачає оцінку педагогом та самооцінку студентом досягнутих результатів відповідно до поставлених завдань.

Необхідним компонентом забезпечення ефективності практичного втілення технології підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання засобів естетотерапії вважаємо створення відповідних педагогічних умов, що сприяють підвищенню ефективності підготовки.

Перш ніж виявити та обґрунтувати умови, за яких відбувається процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності, доцільно чітко визначити сутність понять «умова», «педагогічні умови».

Суть поняття «педагогічні умови» науковці визначають як: єдність обставин у яких здійснюється навчальна діяльність та обставин життєдіяльності суб'єкта (Л. Кондрашова); фактори і правила успішного функціонування педагогічної системи (Г. Назаренко); зовнішня обставина, що робить істотний вплив на протікання педагогічного процесу, в тій чи іншій мірі свідомо сконструйованого педагогом, який передбачає досягнення певного результату (Н. Боритко).

Тому, виходячи із вищезазначених підходів ми розглядатимемо педагогічні умови як спеціально створені обставини, від яких залежить цілісний



процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів до використання естетотерапевтичних засобів. Враховуючи досвід сучасних учених, а також мету, зміст і специфіку естетотерапевтичної діяльності вчителя школи I ступеня, нами виділено дві групи педагогічних умов, які забезпечуватимуть ефективність підготовки майбутніх учителів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи: внутрішні й зовнішні. До внутрішніх (суб'єктивних) умов відносимо ті, які виявляються в психологічних індивідуально-особистісних якостях студента, які детермінують успішність формування естетотерапевтичної компетентності. Зовнішні (об'єктивні) педагогічні умови охоплюють особливості організації навчального процесу. Таким чином, основними педагогічними умовами успішного формування готовності майбутніх учителів до естетотерапевтичної діяльності в початковій школі є:

- 1) внутрішні: розвиток професійно-педагогічної естетотерапевтичної спрямованості майбутніх учителів; активізація творчого потенціалу студентів; стимулювання потреби в самоосвітній естетотерапевтичній діяльності;
- 2) зовнішні: поетапна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання засобів естетотерапії; створення позитивної емоційно-психологічної атмосфери у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу; забезпечення суб'єкт-суб'єктних відносин у системі «викладач – студент» із застосуванням естетотерапевтичних технологій (рис. 1).

Професійно-педагогічну естетотерапевтичну спрямованість майбутніх педагогів розглядаємо як одну з найважливіших умов формування готовності студентів до використання засобів естетотерапевтичного впливу у роботі з молодшими школярами. Як зазначав відомий психолог В. Мерлін, «найсуттєвіше і найголовніше у характеристиці особистості людини – це її спрямованість, тобто те, від чого залежить загальний напрям її життя і всієї її активної творчої діяльності, від спрямованості особистості залежать властивості характеру і навіть розвиток

здібностей, а також її соціальна і моральна цінність» [7, с. 300].

Під професійно-педагогічною естетотерапевтичною спрямованістю майбутнього вчителя слід розуміти сукупність стійких мотивів, поглядів, потреб у оволодінні сучасними психотерапевтичними технологіями, усвідомлення необхідності активізації емоційно-творчого компонента освітнього процесу. Крім того, естетотерапевтична спрямованість виявляється у наявності професійного інтересу до впровадження інноваційних гуманістично зорієнтованих методів і засобів створення психологічно-комфортних умов для формування й розвитку гармонійної особистості, розумінні й прийнятті основних завдань естетотерапевтичної діяльності вчителя початкової ланки освіти.

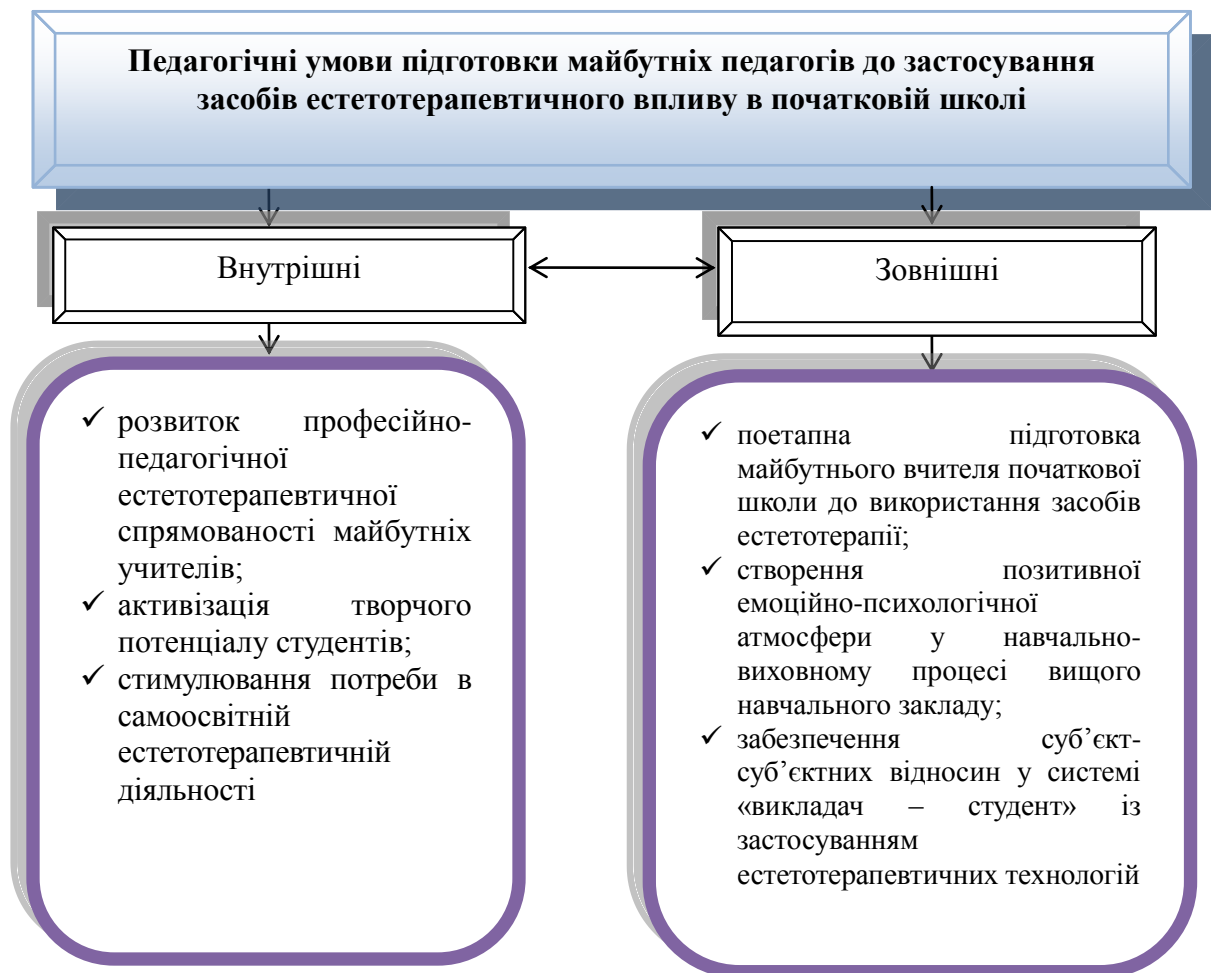


Рис. 1. Педагогічні умови підготовки майбутніх педагогів до застосування засобів естетотерапевтичного впливу в початковій школі

Професійна естетотерапевтична спрямованість майбутнього педагога визначається також усвідомленням потреби у проведенні психолого-педагогічних заходів щодо вирішення сучасних проблем шкільного життя, пошуку оптимальних

шляхів створення доброзичливої, психологічно комфортної атмосфери у педагогічному процесі, виконанні терапевтичної функції вчителя в складних умовах деструктивних впливів на особистість молодшого школяра.

Важливою умовою підготовки майбутніх учителів початкових класів до використання засобів естетотерапії є активізація творчого потенціалу студентів як одного з основних факторів успішної естетотерапевтичної діяльності в умовах початкової школи.

У контексті означеної проблеми заслуговують на увагу теоретичні дослідження В. Моляко. Учений розглядає творчий потенціал як ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому. Науковець вважає, що «творча людина... потенційно здатна до творчості. Інша річ – у яких масштабах, у якому обсязі, на яких часових дистанціях, в яких сферах тощо – це вже потребує окремих уточнень у кожному конкретному випадку» [8, с. 14]. На нашу думку, творчий потенціал закладений у кожній особистості, і це відкриває потенційні можливості для її розвитку. Тому, можна зробити висновок про те, що творчість – це цілком природна норма формування людської особистості.

Створення психолого-педагогічної атмосфери творчості у процесі естетотерапевтичної підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти залежить від мети, змісту, організаційних форм навчально-виховної діяльності, методів, прийомів й засобів навчання, спрямованих на розв'язання основної цілі – формування творчої особистості студента.

Відповідно до поглядів Л. Хомич, у формуванні творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи особливого значення набуває саморозвиток. Тому зміст психолого-педагогічної підготовки має бути спрямованим на формування в студентів таких компонентів саморозвитку: самовизначення, самореалізація, самоорганізація, самореабілітація [12].

Не менш вагомою умовою успішного формування готовності майбутніх учителів початкових класів до естетотерапевтичної діяльності є стимулювання потреби в самоосвітній естетотерапевтичній діяльності. Означена діяльність може

бути зумовлена наступними чинниками: необхідністю підвищення професійного рівня; спрямованістю особистості на самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення; розуміння значущості педагогічної терапевтичної функції вчителя початкової школи; усвідомленням необхідності впровадження в педагогічний процес школи I ступеня сучасних здоров'язберігаючих психотерапевтичних технологій, спрямованих і на створення таких умов, за яких усі суб'єкти освітнього процесу відчували психологічний комфорт, задоволення від спілкування між собою, радість пізнання.

Потреба в самоосвітній естетотерапевтичній діяльності передбачає:

- інформаційну потребу, що визначається як потреба в інформації про сучасні проблеми педагогічного процесу початкової школи, необхідної для постановки цілей, організації та здійснення ефективної естетотерапевтичної діяльності;
- оволодіння естетотерапевтичними технологіями;
- позитивні емоції, почуття задоволення від успішного вирішення поставлених завдань.

Відповідно до окреслених потреб нами визначено основні форми самоосвітньої естетотерапевтичної діяльності: опрацювання психолого-педагогічної літератури з проблеми навчання й виховання учнів молодшого шкільного віку, огляд періодичних видань, зокрема «Початкова школа», «Початкова освіта», «Розкажіть онуку», «Початкове навчання та виховання», «Бібліотечка вчителя початкової школи», «Педагогіка і психологія», «Начальная школа», «Начальная школа: плюс до и после», «Мистецтво в школі», «Мистецтво та освіта», «Искусство в школе», «Искусство и образование», «Инновации в образовании», «Музыка в школе», «Вихователю ГПД усе для роботи», в яких розкриваються питання естетизації навчального процесу школи I ступеня, розвиток творчих здібностей школярів засобами музичного, хореографічного, театрального мистецтва тощо; відпрацювання студентами естетотерапевтичних технологій (казкотерапії, ігрової терапії, пісочної терапії, музикотерапії тощо) як в аудиторний, так і позааудиторний час, а також під час проходження різних видів педагогічних практик; участь у

наукових гуртках та проблемних групах, науково-практичних конференціях та семінарах; підготовка й видання публікацій результатів науково-дослідницької роботи в збірках наукових праць студентів з проблем гуманізації навчально-виховного процесу, активізації емоційно-чуттєвого, морально-духовного компоненту особистості молодшого школяра засобами естетотерапевтичного впливу, розвитку творчих здібностей учнів за допомогою мистецьких засобів тощо; зустрічі з вчителями-практиками, ознайомлення з їх педагогічним досвідом застосування різноманітних методів і прийомів створення позитивного емоційно-психологічного середовища в умовах загальноосвітнього закладу тощо.

Важливою передумовою виникнення потреби у естетотерапевтичній самоосвітній роботі є систематичне й цілеспрямоване залучення майбутніх фахівців до продуктивної самостійної навчально-пізнавальної діяльності шляхом застосування індивідуально-творчих завдань.

Не менш важливими в естетотерапевтичній підготовці майбутніх учителів початкової школи є реалізація зовнішніх (об'єктивних) педагогічних умов, які охоплюють особливості організації навчального процесу.

Однією із таких умов є поетапна підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання засобів естетотерапії. Було визначено етапи підготовки студентів до означеної діяльності, а саме: мотиваційно-інформаційний, змістово-процесуальний, творчо-рефлексивний. Для кожного з названих етапів визначалися мета, завдання, оптимальні форми, методи і засоби організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх педагогів.

Аналіз навчальних планів педагогічних вищих навчальних закладів за напрямом підготовки «Початкова освіта» дав підстави для умовного співвіднесення кожного з етапів реалізації технології з курсами підготовки бакалаврів: мотиваційно-інформаційний етап – I-II курси, змістово-процесуальний – III-IV курси, творчо-рефлексивний – IV-V курси. Кожний із етапів є логічним продовженням попереднього. Поетапна організація формування естетотерапевтичної компетентності майбутнього вчителя є цілеспрямованим процесом поступового опанування ним необхідними знаннями,

уміннями й навичками, необхідними для успішної реалізації основних завдань естетотерапевтичної діяльності вчителя початкової школи.

У процесі поетапної підготовки студентів до естетотерапевтичної діяльності важливого значення набуває створення позитивної емоційно-психологічної атмосфери у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, що характеризує «якісний бік міжособистісних стосунків, сукупність психологічних умов, які сприяють або перешкоджають продуктивній спільній діяльності, навчанню та вихованню, всебічному розвитку особистості в групі» [2, с. 754].

До основних показників позитивної емоційно-психологічної атмосфери у процесі естетотерапевтичної взаємодії ми відносимо:

- оптимістичний, життєстверджуючий стиль взаємин суб'єктів педагогічного процесу («мажорний стиль роботи в колективі» А. Макаренка);
- колективне обговорення варіантів вирішення важливих психолого-педагогічних проблем початкової школи, шляхи їх вирішення за допомогою педагогізації психотерапевтичних технологій з метою надання можливості розвитку творчих здібностей учнів, здійснення корекційних та профілактичних заходів збереження емоційного, морально-духовного здоров'я школярів;
- надання студентам права вільного висловлювання власної думки під час обговорення дискусійних питань;
- створення умов для професійної самореалізації, самоствердження кожного учасника естетотерапевтичного процесу;
- наявність позитивних емоційних переживань як передумова успішності педагогічного процесу тощо.

Створення позитивної емоційно-психологічної атмосфери у процесі естетотерапевтичної підготовки майбутніх педагогів початкової ланки освіти слід розглядати у тісній взаємодії зі становленням суб'єкт-суб'єктних відносин у навчальному процесі вищих педагогічних закладів. Цю умову ми розглядаємо

як важливий фактор чинник формування готовності студента до використання засобів естетотерапевтичного впливу на особистість молодшого школяра.

Під час процесу підготовки студентів до естетотерапевтичної діяльності помітно змінюються характер взаємодії, стиль спілкування у системах «викладач – студент», «студент – студент». Викладач на заняттях виступає рівноправним учасником естетотерапевтичного процесу, партнером у розв'язанні різноманітних проблем шкільного життя молодших школярів та шляхи їх подолання засобами психолого-терапевтичного впливу, обговоренні дискусійних питань, внаслідок чого і студент, і педагог виступають самодостатніми суб'єктами цього процесу. При такій взаємодії встановлюються щирі довірливі відносини, відбувається усвідомлення цінності кожної особистості, розвиток мотивації до продуктивної спільної діяльності у пошуку та виявленні психолого-педагогічного потенціалу окремих засобів естетотерапії та використання його в умовах початкової школи.

Становлення суб'єкт-суб'єктних відносин у процесі естетотерапевтичної підготовки майбутніх учителів початкової школи, на нашу думку, забезпечить проектування даної технології поведінки студента у подальшій професійній діяльності. В основі міжособистісних відносин лежить принцип співтворчості, що має особливий статус в естетотерапевтичній підготовці майбутніх фахівців початкової ланки освіти через основну мету – актуалізація й розвиток творчого потенціалу обох учасників навчально-виховного процесу (педагога й студента).

Таким чином, технологію підготовки майбутнього вчителя початкових класів до використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі розглядаємо як цілеспрямований, структурований, особистісно орієнтований процес формування естетотерапевтичних знань, умінь і навичок майбутнього педагога для створення умов психологічно комфортного творчого середовища школи I ступеня. Впровадження технологічного підходу в процес формування естетотерапевтичної компетентності майбутнього фахівця забезпечує особистісний розвиток, саморозвиток, сприяє його професійній і соціальній мобільності, конкурентноспроможності на ринку праці.

## Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Вид. 2-ге, доп. й випр. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
2. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Зязюн І. А. Освітні технології і виміри педагогічних рефлексій / І. А. Зязюн // Світло. – 1996. – №1. – С. 4–9.
4. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи : посіб. для магістрів / Л. В. Кнодель. – К. : Вид. Паливода А. В., 2008. – 136 с
5. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. Том 1. Велика дидактика / Я. А. Коменський. – К. : Рад. шк., 1940. – 248 с.
6. Макаренко А. С. Педагогічна поема // Вибрані твори : у 2-х т. Т. 2 / А. С. Макаренко. – К., 1950. – 700 с.
7. Мерлин В. С. Психологія індивідуальності / под ред. Е. А. Климова. – М. : Воронеж : МОДЭК, 1996. – 448 с.
8. Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В. О. Моляко, О. Л. Музика. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с
9. Ничкало Н. Г. Професійна освіта нової доби / Н. Г. Ничкало // Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія] / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик та ін.] ; за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВІПОЛ, 2001. – С. 476–484.
10. Федій О.А. Підготовка майбутніх педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія та практика : монографія
11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Михайло Миколайович Фіцула. – 2-е вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 456 с.
12. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія] / Л. О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 200 с.
13. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М. М. Чепіль,



Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.